

Forfatter: Andersen, H. C.

Titel: Tre nye Eventyr og Historier. 1870

Citation: Andersen, H. C.: "Tre nye Eventyr og Historier. 1870", i Andersen, H. C.: *H.C. Andersens Eventyr bd. V kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal*, C. A. Reitzel, 1990, s. 91. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-hcaeventyr05val-shoot-workid71277.pdf> (tilgået 19. juli 2024)

Anvendt udgave: H.C. Andersens Eventyr bd. V kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal

Ophavsret: Udgiver har den fulde ophavsret.

Dog kan værket gengives i det omfang som det følger af ophavsretsretlige undtagelser om citat, kopiering til privat brug mv. Desuden kan der ske kopiering til undervisningsbrug mv. i det omfang som det følger af aftaler indgået med Copydan og tilsvarende institutioner.

Nogle af værkerne i Arkiv for Dansk Litteratur er dog helt fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit.

Du kan finde hvilke værker fra Arkiv for Dansk Litteratur som er frie i [denne liste](#). Har du spørgsmål til benyttelsen af et værk, kan du kontakte udgiver: [Det Danske Sprog- og Litteraturselskab](#)

Tre nye Eventyr og Historier. 1870.

92

3NEH-70 (Bibl. 992) udkom 17.12.1869 og indeholder: 1 Tre nye Eventyr og Historier af H. C. Andersen. 2 blank. 3 samme ordlyd, de tre titler og Kjøbenhavn. C. A. Reitzels Forlag. 1870. 4 Bianco Lunos Bogtrykkeri ved F. S. Muhle. 5 nedenstående dedikation. 6 blank. 7-64 text. Alle ikke-blanke sider er omgivet af en stregramme. Omslaget har text som titelbladet.

Min trofaste Ven
i tunge og gode Dage

Etatsraad Edvard Collin
hjerteligst tilegnet.

93

Høns-Grethes Familie.

Høns-Grethe var det eneste bosiddende Menneske i det ny stadselige Huus, der var bygget for Hønsene og Ænderne paa Herregaarden; det stod, hvor den gamle ridderlige Gaard havde staaet, med Taarn, takket Gavl, Voldgrav og Vindelbro. Tæt ved var et Vildnis af Træer og Buske; her havde Haven været, og strakt sig ned til en stor Sø, som nu var Mose. Raager, Krager og Alliker fløi med Skrig og Skraal hen over de gamle Træer, en mylrende Mængde Fugle; de mindskedes ikke, om man skød imellem dem, de toge snarere til. Man kunde høre dem lige ind i Høns huset, hvor *Høns-Grethe* sad og Ællingerne løb hende over Træskoene. Hun kjendte hver Høne, hver And fra den krøb ud af Ægget, hun var stolt af sine Høns og sine Ænder, stolt af det stadselige Huus, der var bygget for dem. Reenlig og net var hendes lille Stue, det forlangte Herskabsfruen, hvem Høns huset hørte til; hun kom her tidt med fine, fornemme Gjester og fremviste »Hønsenes og Ændernes Caserne«, som hun kaldte det.

Der var baade Klædeskab og Lænestol, ja der var en Commode, og paa den stod opstillet en blank poleret Messingplade, hvori stod indgravet Ordet »*Grubbe*«, hvilket netop var Navnet paa den gamle høiadelige Slægt, som havde boet her i Riddergaarden. Messingpladen var funden da man gravede her, og *Degnen* havde sagt at den ikke havde andet Værd, end at den var et gammelt Minde. *Degnen* vidste god Besked om Stedet og
* * * * *
--- 94

gammel Tid, han havde Lærdommen af Bøger; der laae saa Meget opskrevet i hans Bordskuffe. Han havde stor Videnskab om de gamle Tider; dog den ældste Krage vidste maaskee Mere og skreg derom paa sit Maal, men det var Kragemaal, det forstod *Degnen* ikke ihvor klog han var.

Mosen kunde efter en varm Sommerdag dunste, saa at der laae ligesom en heel Sø ud for de gamle Træer, hvor Raager, Krager og Alliker fløi; saaledes havde her seet ud, da Ridder *Grubbe* levede her og den gamle Gaard stod med røde tykke Mure. Hundelænken naaede da heelt hen forbi Porten; gjennem Taarnet kom man ind i den steenlagte Gang til Stuerne; Vinduerne vare smalle og Ruderne smaa, selv i den store Sal, hvor Dandsen gik, men i den sidste *Grubbes* Tid var ikke dandset i Mandsminde, og dog laae der endnu en gammel Kedeltromme, der havde tjent ved Musiken. Her stod et konstigt udskaaet Skab, i det gjemtes sjeldne Blomsterløg, thi Fru *Grubbe* holdt af Plantning og opelskede Træer og Urter; hendes Husbond red heller ud at skyde Ulve og Vildsviin, og altid fulgte ham paa Vei hans lille Datter *Marie*. I en Alder af fem Aar sad hun stolt paa sin Hest og saae med store sorte Øine kjækt omkring sig. Det var hendes Lyst at slaae med Pidsken mellem Jagthundene; Faderen saae nu heller at hun slog mellem Bønderdrene, som kom for

at see paa Herskabet. -

Bonden i Jordhuset, tæt ved Gaarden, havde en Søn, *Søren*, i Alder med den lille høiadelige Jomfru, han forstod at klattre og maatte altid op at tage Fuglereeder til hende; Fuglene skreg alt hvad de skrige kunde, og en af de største huggede ham lige over Øiet, saa at Blodet strømmede ud, man troede at Øiet var gaaet med, men det havde dog ingen Skade lidt. *Marie Grubbe* kaldte ham *sin Søren*, det var en stor Gunst, og den kom til Gode for Faderen, *sølle Jøn*; han havde en Dag forseet sig, skulde straffes, ride paa Træhesten. Den stod i Gaarden med fire Pæle til Been og en eneste smal Fjæl til Ryg; den skulde *Jøn* ride skrævs over og faae nogle tunge Muursteen om Benene for ikke at sidde altfor let; han skar gyseligt Ansigt, *Søren* græd og bønfuldt den lille *Marie*; strax bød hun at *Sørens* Fader skulde ned, og da man ikke lystrede hende, trampede hun i Steenbroen og rev i Faderens Kjoleærme, saa det revnede. Hun vilde hvad hun vilde, og hun fik sin Villie, *Sørens* Fader blev løst ned. -

Fru *Grubbe*, som kom til, strøg sin lille Datter hen over Haaret og saae med milde Øine paa hende, *Marie* forstod ikke hvorfor. -

95

Ind til Jagthundene vilde Iran og ikke med Moderen, der gik over i Haven, ned mod Søren hvor Aakande og Aaknap stod med Blomst; Muskedonner og Brudelys svaiede mellem Sivene; hun saae paa al den Frodighed og Friskhed. »Hvor angent!« sagde hun. Der stod i Haven et dengang sjældent Træ, hun selv havde plantet, »*Blodbøg*« kaldes det, et Slags Morian mellem de andre Træer, saa sortbrune vare Bladene; det maatte have stærkt Solskin, ellers vilde det i stadig Skygge blive *grønt* som de andre Træer og saaledes miste sin Mærkværdighed. I de høie Kastanier vare mange Fuglereeder, ligesaa i Buskene og i Grønsværen. Det var som om Fuglene vidste at her vare de fredede, her turde Ingen plaffe med Bøsse. -

Den lille *Marie* kom med *Søren*, han kunde kravle, veed vi, og der blev hentet baade Æg og dunede Unger. Fuglene fløi i Angest og Skræk, smaa og store fløi! Viben ude fra Marken, Raager, Krager og Alliker fra de høie Træer skreg og skreg, det var et Skrig, som Slægten skriger endnu i vore Dage.

»Hvad gjøre I dog, Børn!« raabte den milde Frue, »det er jo ugudeligt Værk!«

Søren stod forknyt, den lille høiadelige Jomfru saae ogsaa lidt til Siden, men derpaa sagde hun kort og mut: »Jeg maa for min Fader!«

»Herfra! herfra!« skreg de store sorte Fugle og fløi, men kom igjen næste Dag, for her vare de hjemme. -

Den stille, milde Frue blev derimod ikke længe hjemme der, Vorherre kaldte hende til sig, hos ham havde hun ogsaa mere sit Hjem, end her paa Gaarden; og Kirkeklokkerne ringede stadseligt da hendes Liig kjørtes til Kirke, fattig Mands Øine bleve vaade, for hun havde været dem god. -

Da hun var borte, tog Ingen sig af hendes Plantninger og Haven forfaldt. -

Hr. *Grubbe* var en haard Mand, sagde man, men Datteren, ihvor ung hun var, kunde magte ham; han maatte lee og hun fik sin Villie. Nu var hun tolv Aar gammel og stærklemmet af Væxt; hun saae med sine sorte Øine lige ind i Folk, red sin Hest som en Karl og skød sin Bøsse som en øvet Jæger.

Da kom der i Egnen stort Besøg, det allerfornemste, den unge Konge og hans Halvbroder og Kammerat Hr. *Ulrik Frederik Gyldenløve*; de vilde skyde Vildsviin der og blive et Døgn paa Hr. *Grubbes* Gaard. -

Gyldenløve sad ved Bordet hos *Marie Grubbe*, tog hende om Hovedet og gav hende et Kys, som om de havde været i Familie sammen, men hun gav ham et Munddask og sagde at hun ikke 96 kunde udstaae ham, og det blev der rigtigt leet af, som om det var saa fornøieligt.

Det har det maaskee ogsaa været; thi fem Aar efter, *Marie* havde fyldt sit syttende Aar, kom der Bud med Brev; Hr. *Gyldenløve* udbad sig den høiadelige Jomfrues Haand; det var Noget!

»Han er den fornemste og galanteste Herre udi Riget!« sagde Hr. *Grubbe*. »Det er ikke at vrage.«

»Stort skjøtter jeg ikke om ham!« sagde *Marie Grubbe*, men hun vragede ikke Landets fornemste Mand, der sad ved Kongens Side. -

Sølvtoi, Uldent og Linned gik med Fartøi til *Kjøbenhavn*; hun gjorde Reisen over Land i ti Dage. Udstyret havde contrair Vind eller ingen Vind; der gik fire Maaneder før det kom did, og da det kom, var Fru *Gyldenløve* borte. -

»Før vil jeg ligge paa Blaargarn end i hans Silkeseng!« sagde hun. »Heller gaaer jeg paa mine bare Been end kjører med ham i Karosse!« -

En sildig Aften i November kom to Qvinder ridende ind i *Aarhus* By; det var *Gyldenløves* Frue, *Marie*

Grubbe og hendes Pige; de kom fra *Veile*; derhen vare de komne fra *Kjøbenhavn* med Fartøi. De rede op til Hr. *Grubbes* steenmurede Gaard. Han blev ikke fornøiet ved den *Visit*. *Hun* fik knubbede Ord, men dog et Kammer at lægge sig i; fik sit Øllebrød tilmorgen, men ikke Øllebrøds Tale, det Onde i Faderen kom frem mod hende, det hun ikke var vant til; mild i Sind var hun ikke, som man raabes til saa svarer man; hun gav rigtignok Svar og talte med Beeskhed og Had om sin Ægteherre, ham hun ikke vilde leve med, dertil var hun for høvisk og ærbar. -

Saa gik et Aar, det gik ikke fornøieligt. Der faldt onde Ord mellem Fader og Datter, det maa der aldrig. Onde Ord bære ond Frugt. Hvad Ende skulde det tage.

»Vi To kunne ikke blive under Tag!« sagde en Dag Faderen. »Flyt herfra til vor gamle Gaard, men bid heller din Tunge af end sæt Løgn i Gænge!«

Saa skiltes de To; hun drog med sin Pige ind i den gamle Gaard, hvor hun var født og baaren, hvor den stille fromme Frue, hendes Moder, laae i Kirkens Gravkammer; en gammel Qvægvoget boede paa Gaarden, det var det hele Mandskab. I Stuerne hang Spindelvæv, sort og tungt af Støv, Haven voxte som den vilde; Humleranker og Snerler snoede et Net mellem

* 97

Træer og Buske; Skarntyde og Nelde tog til i Væxt og Kræfter. »Blodbøgen« var overgroet og i Skygge, dens Blade vare nu grønne som de andre, almindelige Træers, det var forbi med dens Herlighed. Raager, Krager og Alliker fløi, en mylrende Mængde, hen over de høie Kastanietræer, der var et Skraal og en Skrigen, som havde de vigtigt Nyt at fortælle hverandre: Nu var hun her igjen, den Smaa, som havde ladet stjæle deres Æg og Unger; Tyven selv, som hentede dem, klattrede ude paa bladløst Træ, sad i den høie Mast og fik sine gode Slag af Tampen naar han ikke skikkede sig. -

Det fortalte Altsammen i vor Tid *Degnen*; han havde samlet og sat det sammen af Bøger og Optegnelser; det laae med meget Mere skrevet og gjemt i Bordskuffen.

»Op og ned er Verdens Gang!« sagde han, »det er underligt at høre!« - Og vi ville høre hvorledes det gik *Marie Grubbe*, derfor glemme vi dog ikke *Hønse-Grethe*, hun sidder i sit stadselige Hønsehuus i vor Tid, *Marie Grubbe* sad i sin Tid, men ikke med det Sind som gamle *Hønse-Grethe*.

Vinteren gik, Foraaret og Sommeren gik, saa kom igjen den blæsende Efteraarstid med de vaade kolde Havgusser. Det var et eensomt Liv, et kjedsommeligt Liv der paa Gaarden.

Saa tog *Marie Grubbe* sin Bøsse og gik ud i Lyngheden, skød Harer og Bæve, skød hvad Fugle hun kunde træffe. Derude mødte hun mere end een Gang den adelige Herre *Palle Dyre* fra *Nørreb_k*, han gik ogsaa med sin Bøsse og sine Hunde. Han var stor og stærk, det praledede han af naar de taledede sammen. Han turde have maalt sig med den salige Hr. *Brockenhuus* til *Egeskov i Fyen*, om hvis Styrke der endnu gik Ry. - *Palle Dyre* havde, efter hans Exempel, ladet ophænge i sin Port en Jernlænke med et Jægerhorn, og naar han red hjem, greb han om Lænken, løftede sig med Hesten fra Jorden og blæste i Hornet. -

»Kom selv at see det, Fru *Marie*!« sagde han. »Der er friskt Veir-Drage paa *Nørreb_k*!« -

Naar hun kom paa hans Gaard staaer ikke opskrevet, men paa Lysestagerne i *Nørreb_k-Kirke* var at læse, at de vare givne af *Palle Dyre* og *Marie Grubbe* paa *Nørreb_k* Hovedgaard. -

Krop og Kræfter havde *Palle Dyre*; han drak som en Svamp, han var som en Tønde der ikke kunde fyldes; han snorkede som en heel Svinestald; rød og opdunstet saae han ud.

»Svinepolidsk og drillevorn er han!« sagde Fru *Palle Dyre*, *Grubbes* Datter. Snart var hun kjed af det Liv, men derved blev det dog ikke bedre.

* 98

En Dag stod Bordet dækket og Maden blev kold; *Palle Dyre* var paa Rævejagt og Fruen var ikke at finde. - *Palle Dyre* kom hjem ved Midnats Tid, Fru *Dyre* kom hverken til Midnat eller Morgen, han havde vendt sin Byg til *Nørreb_k*, var redet bort uden Hilsen og Farvel.

Det var graat, vaadt Veir; Vinden blæste kold, der fløi en Flok sorte skrigende Fugle hen over hende, de vare ikke saa huusvilde som hun.

Først drog hun Sønder paa, heelt op mod det tydske Rige, et Par Guldringe med kostelige Stene bleve satte om i Penge, saa gik hun mod Øst, saa vendte hun om igjen mod Vest, hun havde ikke Maal for Øie og var vred paa Alle, selv paa den gode Gud, saa elendigt var hendes Sind; snart blev hendes Legem det med, knap kunde hun flytte sin Fod. Viben fløi op fra sin Tue, da hun faldt over Tuen; Fuglen skreg, som den altid skriger: »Din Tyv! din Tyv!« aldrig havde hun stjaalet sin Næstes Gods, men Fuglææg og Fugleunger havde hun som lille Pige ladet hente til sig fra Tue og Træ; det tænkte hun nu paa.

Der hvor hun laae, kunde hun see Klitterne, ved Stranden derhenne boede Fiskere, men derhen kunde hun ikke naae, saa syg var hun. De store hvide Strandmaager kom flyvende hen over hende og skreg som Raager, Krager og Alliker skreg hjemme over Gaardens Have. Fuglene fløi hende ganske nær, tilsidst syntes hun at de bleve kulsorte, men saa blev det ogsaa Nat for hendes Øine. -

Da hun igjen slog Øinene op, blev hun løftet og baaren, en stor, stærk Karl havde taget hende paa sine Arme, hun saae ham lige ind i hans skjæggede Ansigt, han havde et Ar over Øiet saa at Øienbrynet var ligesom skilt i to Dele; han bar hende, saa elendig hun var, til Fartøiet, hvor han af Skipperen fik knubbede Ord for sin Gjerning.

Dagen derpaa seilede Fartøiet. *Marie Grubbe* kom ikke i Land; hun var altsaa med. Men kom vel nok tilbage? Ja, naar og hvor?

Ogsaa derom vidste *Degnen* at fortælle, og det var ikke en Historie, han selv satte sammen, han havde hele dens selsomme Gang fra en troværdig gammel Bog, vi selv kunne tage frem og læse. Den danske Historieskriver *Ludvig Holborg*, der har skrevet saamange læseværdige Bøger og de morsomme Comedier, af hvilke vi ret kunne kjende hans Tid og dens Mennesker,

*
- 99

fortæller i sine Breve om *Marie Grubbe*, hvor og hvorledes i Verden han mødte hende; det er nok værd at høre, derfor glemme vi slet ikke *Hønse-Grethe*, hun sidder glad og godt i det stadselige Hønsehuus.

Fartøiet seilede bort med *Marie Grubbe*; der var det vi slap. -

Der gik Aar og der gik Aar. -

Pesten grasserede i *Kjøbenhavn*, det var i Aaret 1711. Dronningen af *Danmark* drog til sin tyske Hjemstavn, Kongen forlod Rigets Hovedstad, hver, som kunde, skyndte sig afsted; Studenterne, selv om de havde frit Huus og Kosten med, søgte ud af Byen. Een af dem, den Sidste, der endnu var bleven paa det saakaldte »*Borchs Collegium*«, tæt ved Regentsen, drog nu ogsaa afsted. Det var Klokken to i Morgenstunden; han kom med sin Randsel, der var fyldt mere med Bøger og skrevne Sager, end just med Klædningsstykker. Der hang en vaad, klam Taage ned i Byen; ikke et Menneske var at see i hele Gaden hvor han gik; rundt om paa Døre og Porte vare skrevne Kors, derinde var Soten, eller Folk vare uddøde. Heller ingen Folk vare at see i den bredere, bugtede »*Kjødmangergade*,« som Gaden kaldtes fra det »*Rundetaarn*« ned mod Kongens Slot. Nu rumlede en stor Rustvogn forbi; Kudsken svingede med Pidsken, Hestene foer i Galop, Vognen var fyldt med Døde. Den unge Student holdt sig Haanden for Ansigtet og lugtede til en stærk Spiritus, han havde paa en Svamp i et Messing Kridhuus. Fra en Kippe i et af Stræderne lød skraalende Sang og uhyggelig Latter af Folk, der drak Natten hen for at glemme, at Soten stod for Døren og vilde have dem med paa Rustvognen til de andre Døde. Studenten styrede mod Slotsbroen, der laae et Par smaa Fartøier, eet lettede for at komme bort fra den befængte By. -

»Om Gud lader os leve og vi faae Vind dertil, gaae vi til *Grønsund ved Falster!*« sagde Skipperen og spurgte Studenten, som vilde med, om hans Navn.

»*Ludvig Holberg*,« sagde Studenten, og det Navn lød som ethvert andet Navn, nu lyder i det et af Danmarks stolteste Navne; den Gang var han kun en ung, ukjendt Student.

Skibet gled Slottet forbi. Det var endnu ikke lys Morgen da det naaede ud i aabent Vand. Der kom en let Brise, Seilet bovnede, | den unge Student satte sig med Ansigtet mod den friske Vind og faldt isøvn, og det var just ikke det Raadeligste.

Allerede paa tredie Morgen laae Fartøiet ud for *Falster*.

*
- 100

»Kjender I Nogen her paa Stedet, hvor jeg kan tage ind med lidt Penge?« spurgte *Holberg* Capitainen.

»Jeg troer at I gjør vel i at gaae til Færgekongen i Borrehuset!« sagde han. »Vil I være meget galant, da hedder hun Mo'er *Søren Sørensen Møller!* Dog, det kan hænde at hun bliver gal i Hovedet, om I er altfor fiin mod hende! Manden er arresteret for en Misgjerning, hun fører selv Færgebaaden, Næver har hun!«

Studenten tog sit Tornister og gik til Færgehuset. Stuedøren var ikke lukket af, Klinken gik op, og han traadte ind i en brolagt Stue, hvor Slagbænken med en stor Skinddyne var det Betydeligste. En hvid Høne med Kyllinger var tøjret til Slagbænken og havde væltet Vandfadet, saa at Vandet flød hen over Gulvet. Ingen Folk vare her eller i Kamret tæt ved, kun en Vugge med et Barn i. Færgebaaden kom tilbage, der sad kun Een i den, Mand eller Qvinde var ikke let at sige. Personen havde en stor Kavai om sig, og en Kabuds ligesom en Kyse om Hovedet. Baaden lagde an. -

Det var et Qvinde-Menneske som kom og traadte ind i Stuen. Hun saae ret anseelig ud, i det hun rettede

sin Byg; to stolte Øine sad under de sorte Øienbryn. Det var Moer *Søren*, Færgekønen; Raager, Krager og Alliker vilde skriget et andet Navn, som vi bedre kjende.

Mut saae hun ud, meget holdt hun nok ikke af at tale, men saa Meget blev dog talt og afgjort, at Studenten tingede sig i Kost paa ubestemt Tid, mens det stod saa ilde til i *Kjøbenhavn*.

Ud til Færgehuset kom jævnlige fra den nærliggende Kjøbstad et og andet Par hæderlige Borgere. Der kom *Frands Knivsmed* og *Sivert Posekiger*; de drak et Kruus Øl i Færgehuset og discuterede med Studenten; han var en habil ung Mand, der kunde sin Practica, som de kaldte det, han læste Græsk og Latin og vidste om lærde Sager. -

»Jo mindre man veed, desmindre trykkes man deraf!« sagde Moer *Søren*.

»I har det strengt!« sagde *Holberg*, en Dag hun bøgede sit Tøi i den skarpe Lud og selv maatte hugge Træknuderne til Brændsel.

»Lad mig om det!« svarede hun.

»Har I fra Lille af altid maattet slide og slæber!«

»Det kan I vel læse i Næverne!« sagde hun og viste to rigtignok smaa men haarde, stærke Hænder med afbidte Negle. »I har jo Lærdom at læse.«

*
- 101

Ved Juletid begyndte stærkt Sneefog; Kulden tog fat, Vinden blæste skarpt som om den havde Skedevand at vaske Folk i Ansigtet med. Mo'er *Søren* lod sig ikke anfegte, smed Kavaien om sig og trak Kysen ned om Hovedet. Mørkt var der inde i Huset tidligt paa Eftermiddagen; Veed og Klynetørv lagde hun paa Ildstedet; satte sig saa og saaledes sine Hoser, der var ingen Anden til at gjøre det. Mod Aften talte hun flere Ord til Studenten, end det ellers var hendes Vane; hun talte om sin Mand.

»Han har af Vaade begaaet Drab paa en *Dragør* Skipper og maa derfor nu i tre Aar arbeide i Jern paa *Holmen*. Han er kun gemeen Matros, saa maa Loven have sin Gænge.« -

»Loven gjælder ogsaa den høiere Stand!« sagde *Holberg*. -

»Troer I!« sagde Mo'er *Søren* og saae ind i Ilden, men saa begyndte hun igjen. »Har I hørt om *Kai Lykke*, der lod rive ned en af sine Kirker, og da Præsten *Mads* dundrede derover fra Prædikestolen, lod han Hr. *Mads* lægge i Bolt og Jern, nedsætte en Ret, og dømte ham selv at have forbrudt sin Hals, den blev ogsaa hugget over; det var ikke Vaades Gjerning og dog blev *Kai Lykke* den Gang frank og fri!« -

»Han var i sin Ret efter den Tid!« sagde *Holberg*, »nu ere vi ude over den!«

»Det kan I bilde Tosser ind!« sagde Mo'er *Søren*, reiste sig og gik ind i Kamret, hvor »Tøsen«, det lille Barn laae, det lettede og lagde hun, lavede saa tilrette Studentens Slagbænk; han havde Skinddynen, han var mere kuldskjær, end hun, og han var dog født i *Norge*.

Nytaarsmorgen var det en rigtig klar Solskinsdag, Frosten havde været og var saa stærk at den fygende Snee laae frossen haard, saa at man kunde gaae paa den. Klokkerne i Byen ringede til Kirke; Student *Holberg* tog sin uldne Kappe om sig og vilde til Byen.

Hen over Borrehuset fløi med Skrig og Skraal Raager, Krager og Alliker, man kunde for Skraalet ikke høre Kirkeklokkerne. Mo'er *Søren* stod udenfor og fyldte en Messingkjedel med Snee, for at sætte den over Ilden og faae Drikkevand, hun saae op mod Fuglevrimlen og havde sine egne Tanker derved.

Student *Holberg* gik til Kirke; paa Veien derhen og hjemveis kom han forbi *Sivert Posekigers* Huus ved Porten, der blev han budt ind paa en Skaal varmt Øl med Sirup og Ingefær; Talen faldt om Mo'er *Søren*, men Posekigeren vidste ikke stor Besked, det vidste nok ikke Mange: hun var ikke fra *Falster*, sagde han, lidt Midler havde hun vist engang eiet, hendes Mand

*
- 102

var en gemeen Matros, hidsig af Temperament, en *Dragør* Skipper havde han slaget ihjel, »Kjærlingen banker han, og dog tager hun hans Forsvar.« -

»Jeg taalte ikke sliig Medfart!« sagde Posekigerens Kone. »Jeg er nu ogsaa kommen af bedre Folk! min Fader var kongelig Strømpevæver!«

»Derfor er I ogsaa ført i Ægteskab med en kongelig Embedsmand,« sagde *Holberg* og gjorde en Reverenze for hende og Posekigeren. -

Det var Helligtrekonger Aften. Mo'er *Søren* tændte for *Holberg* et Helligtrekonger Lys; det vil sige tre Tællepraase han selv havde dypet.

»Et Lys for hver Mand!« sagde *Holberg*.

»Hver Mand?« sagde Konen og saae stift paa ham.

»Hver af de vise Mænd fra Østerland!« sagde *Holberg*.

»Paa den Led!« sagde hun og tang længe stille. Men i den Helligtrekonger Aften fik han dog Mere at vide end han før havde vidst.

»I har et kjærligt Sind mod ham, I lever i Ægteskab med,« sagde *Holberg*; »Folk sige dog at han daglig handler ilde mod Eder.«

»Det rager Ingen uden mig!« svarede hun. »De Slag kunde jeg have havt godt af som Lille; nu faaer jeg dem vel for mine Synders Skyld! Hvad Godt han har gjort mig, det veed jeg,« og hun reiste sig heelt op. »Da jeg laae syg paa aaben Hede og Ingen skjøttede om at komme i Lag med mig, uden maaskee Raager og Krager for at hakke i mig, bar han mig paa sine Arme, og fik knubbede Ord for den Fangst, han bragte til Fartøiet. Jeg er ikke skabt til at ligge syg og saa kom jeg mig. Hver har det paa sin Led, *Søren* paa sin, man skal ikke dømme Øget efter Grimen! med ham har jeg i alt Det levet mere fornøielig, end med ham, de kaldte den galanteste og meest fornemme af alle Kongens Undersaatter. Jeg har været ud i Ægteskab med Statholderen *Gyldenløve*, Kongens Halvbroder; siden tog jeg *Palle Dyre*! Hip som Hap, hver paa sin Viis og jeg paa min. Det var en lang Snak, men nu veed I det!« Og hun gik ud af Stuen.

Det var *Marie Grubbe*! saa underlig var hende Lykkens Tumleklode. Mange Helligtrekongeraftener til blev hun ikke i Live; *Holberg* har nedskrevet at hun døde i Juni 1716, men han har ikke nedskrevet, for han vidste det ikke, at da Mo'er *Søren*, som hun kaldtes, laae Liig i Borrehuset, fløi en Mængde

*
- 103

store, sorte Fugle hen over Stedet, de skreg ikke, som vidste de at der hører Stilhed til Begravelse. Saasart hun laae i Jordan vare Fuglene ikke mere at see, men samme Aften blev i *Jylland*, ovre ved den gamle Gaard, seet en umaadelig Mængde Raager, Krager og Alliker, de skreg i Munden paa hverandre, som om de havde Noget at kundgjøre, maaskee om ham, der som lille Dreng tog deres Æg og dunede Unger, Bondens Søn, der fik Hosebaand af Jern paa Kongens Holm, og den høiadelige Jomfru, der endte som Færgeskone ved *Grønsund*. »Bra! bra!« skrege de.

Og Slægten skreg, »bra! bra!« da den gamle Gaard blev reven ned. »De skrige det endnu og der er ikke Mere at skrige over!« sagde *Degnen*, naar han fortalte: »Slægten er uddød, Gaarden reven ned, og hvor den stod, staaer nu det stadselige Hønsehuus med forgyldte Fløie og med gamle *Hønse-Grethe*. Hun er saa glad for sin yndige Bolig, »var hun ikke kommen her, skulde hun have været i Fattighuset.«

Duerne kurrede over hende, Kalkunerne pluddrede rundt om og Ænderne snaddrede.

»Ingen kjendte hende!« sagde de, »Slægt har hun ikke. Det er en Naadens Gjerning at hun er her. Hun har hverken Andefader eller Hønsemo'er, intet Afkom!«

Slægt havde hun dog; hun kjendte den ikke, *Degnen* ikke heller, i hvormeget Opskrevet han havde i Bordskuffen, men en af de gamle Krager vidste derom, fortalte derom. Den havde af sin Mo'er og Mormo'er hørt om *Hønse-Grethes* Mo'er og om hendes Mormo'er, hvem vi ogsaa kjende, fra hun som Barn red over Vindelbroen og saae stolt om sig, som hele Verden og alle dens Fuglereeder vare hendes, vi saae hende paa Heden ved Klitterne og sidst paa »Borrehuset«. Barnebarn, den Sidste af Slægten, var kommet hjem igjen hvor den gamle Gaard havde staaet, hvor de sorte vilde Fugle skreg, men hun sad mellem de tamme Fugle, kjendt af dem og kjendt med dem. *Hønse-Grethe* havde ikke Mere at ønske, hun var glad til at døe, gammel til at døe.

»Grav! grav!« skreg Kragerne.

Og *Hønse-Grethe* fik en god Grav, som Ingen kjende, uden den gamle Krage, dersom ikke ogsaa hun er død.

Og nu kjende vi Historien om den gamle Gaard, den gamle Slægt og hele *Hønse-Grethes* Familie. -

Hvad Tidselen oplevede.

Der laae op til det rige Herresæde en deilig velholdt Have med sjeldne Træer og Blomster; Gaardens Gjester udtalte deres Henrykkelse over disse, Omegnens Folk fra Landet og Købstæderne kom paa Søn- og Helligdage og bade om Tilladelse til at see Haven, ja hele Skoler indfandt sig til lignende Visit.

Udenfor Haven, op til Stakittet mod Markveien, stod en mægtig *Tidsel*; den var saa stor, fra Roden i flere Grene, saa at den bredte sig og nok kunde kaldes en Tidselbusk. Ingen saae paa den, uden det gamle *Asen*, der trak Malkepigernes Mælkevogn. Det gjorde lang Hals efter Tidselen og sagde: »Du er kjøn! jeg kunde æde dig!« men Tøiret var ikke saa langt at *Asenet* kunde naae at æde den.

Der var stort Selskab paa Gaarden, høiadelig Slægt fra Hovedstaden, unge, nydelige Piger, og mellem disse en Frøken, langveis fra; hun kom fra *Skotland*, var høi af Byrd, rig paa Gods og Guld, en Brud nok værd at eie, sagde fleer end een ung Herre og Mødrene med.

Ungdommen tumlede sig paa Græsplainen og spillede »Croquet«; de gik mellem Blomsterne, og hver af de unge Piger plukkede en Blomst og satte den i en af de unge Herrers Knaphul; men den unge skotske Frøken saae længe rundt om, vragede og vragede; ingen af Blomsterne syntes at falde i hendes Smag; da saae hun over Rækværket, derude stod den store Tidselbusk med sine rødblaee, kraftige Blomster, hun saae dem, hun smiilte og bad Husets Søn plukke hende een af disse.

»Den er Skotlands Blomst!« sagde hun; »den pranger i Landets Vaaben, giv mig den!«
* * * * 105

Og han hentede den smukkeste og stak sine Fingre, som om det var den skarpeste Rosentjørn, den groede paa.

Tidselblomsten satte hun i den unge Mands Knaphul, og han følte sig høit bæret. Hver af de andre unge Herrer havde gjerne givet sin Pragtblomst for at bære denne, givet af den skotske Frøkens fine Hænder. Og følte sig Husets Søn bæret, hvad følte sig da ikke *Tidselbusken*, det var som gik der Dug og Solskin igjennem den.

»Jeg er noget Mere end jeg troer!« sagde den indad. »Jeg hører nok egenlig hjemme indenfor Stakittet og ikke udenfor. Man stilles underligt i Verden! men nu har jeg da Een af mine over Stakittet og saagar i Knaphul!«

+Hver Knop, som kom frem og foldede sig ud, fortalte hun denne Begivenhed, og mange Dage gik der ikke, saa hørte *Tidsdansen*, ikke af Mennesker, ikke af Fugleqvadder, men af Luften selv, der gjemmer og giver Lyd vidtom, lige fra Havens inderste Gange og Gaardens Stuer, hvor Vinduer og Døre stode aabne, at den unge Herre, som fik *Tidselblomsten* af den fine, skotske Frøkens Haand, nu havde faaet Haanden og Hjertet med. Det var et smukt Par, et godt Parti.

»Det har jeg fæstet sammen!« meente *Tidsdansen* og tænkte paa Blomsten, den gav til Knaphullet. Hver Blomst, som kom frem, fik den Begivenhed at høre.

»Jeg bliver vist plantet ind i Haven!« tænkte *Tidselen*, »maaskee sat i Potte, som klemmer, det er nok det Allerhæderligste!«

Og *Tidselbusken* tænkte saa levende derpaa, at den sagde i fuld Overbeviisning: »Jeg kommer i Potte!«

Den lovede hver lille *Tidselblomst*, som kom frem, at den ogsaa skulde komme i Potte, maaskee i Knaphul: det Høieste, der var at opnaae; men Ingen kom i Potte, end sige i Knaphul; de drak Luft og Lys, slikkede Solskin om Dagen og Dug om Natten, blomstrede, fik Besøg af Bi og Bremse, der søgte efter Medgiften, Honningen i Blomsten, og Honningen toge de, Blomsten lode de staae: »Det Røverpak!« sagde *Tidselbusken*. »Gid jeg kunde spidde dem! men jeg kan ikke.«

Blomsterne hang med Hovedet, sygnede hen, men der kom nye igjen.

»I komme, som I vare kaldede!« sagde *Tidselbusken*, »hvert Minut venter jeg os over Stakittet.«
* - 106

Et Par uskyldige Gaaseurter og en lang tynd Kemper stod og hørte til med dyb Beundring og troede Alt hvad den sagde.

Det gamle Asen fra Mælkevognen skottede i Veikanten hen til den blomstrende Tidselbusk, men Tøiret var for kort til at naae den.

Og *Tidselen* tænkte saalænge paa *Skotlands* Tidsel, til hvis Slægt den regnede sig, at den tilsidst troede sig kommen fra *Skotland* og at dens Forældre selv vare groede ind i Rigets Vaaben. Det var en stor Tanke, men stor Tidsel kan nok have stor Tanke.

»Man er tidt af saa fornem Familie, at man ikke tør vide det!« sagde *Nelden*, som groede tæt ved, den havde ogsaa ligesom en Anelse om, at den kunde blive »Nettelug,« blev den rigtigt behandlet.

Og Sommeren gik, og Efteraaret gik; Bladene faldt af Træerne, Blomsterne fik stærke Farver og mindre Duft. *Gartner-Lærlingen* sang i Haven, hen over Stakittet:

»Opad Bakken, nedad Bakken,
Det er hele Almanakken!«

De unge Grantræer i Skoven begyndte at faae Julelængsel, men der var lang Tid til Julen.

»Her staaer jeg endnu!« sagde *Tidselen*. »Det er, som om Ingen tænkte paa mig, og jeg har dog sluttet Partiet; forlovede bleve de, og Bryllup have de holdt, det er nu otte Dage. siden. Ja, jeg gjør ikke et Skridt, for jeg kan ikke.«

Der gik endnu nogle Uger; *Tidselen* stod med sin sidste eneste Blomst, stor og fyldig, nær ved Roden var den skudt frem, Vinden blæste koldt hen over den, Farverne gik, Pragten gik, Blomsterbægeret, stort som for Blomsten paa en Ærteskok, viste sig, som en forsølvet Solsikke.

Da kom i Haven det unge Par, nu Mand og Kone; de gik langs Stakittet, den unge Frue saae ud over det.

»Der staaer endnu den store Tidsel!« sagde hun. »Nu har den ikke Blomst mere!«

»Jo der er Spøgelset af den sidste!« sagde han og pegede paa den sølvskinnende Rest af Blomsten, selv en Blomst.

»Deilig er den jo!« sagde hun. »En saadan maa skæres ind i Rammen omkring vort Billed!«

Og den unge Mand maatte igjen over Stakittet og bryde

*
- 107

Tidselbægeret af. Det stak ham i Fingrene, han havde jo kaldet det »Spøgelset.« Og det kom ind i Haven, op paa Gaarden og ind i Salen; der stod et Maleri: »de unge Ægtefolk.« I Brudgommens Knaphul var malet en Tidselblomst. Der blev talt om denne, og der blev talt om Blomsterbægeret, de bragte, den sidste nu sølvglindsende Tidselblomst, der skulde skæres efter i Rammen.

Og Luften bar Talen ud, vidt om.

»Hvad man dog kan opleve!« sagde *Tidselbusken*. »Min Førstefødte kom i Knaphul, min Sidstfødte kom i Ramme! hvor kommer jeg?«

Og *Asenet* stod ved Veikanten og skottede hen til den.

»Kom til mig, min Sule-Kjæreste! jeg kan ikke komme til Dig, Tøiret er ikke langt nok!«

Men *Tidselbusken* svarede ikke; den stod mere og mere tankefuld; den tænkte og den tænkte heelt op mod Juletid, og saa satte Tanken sin Blomst.

»Naar Ens Børn ere vel inde, finder en Moder sig i at staae udenfor Stakittet!«

»Det er hæderligt tænkt!« sagde *Solstraalen*. »De skal ogsaa faae en god Plads!«

»I Potte eller i Ramme?« spurgte *Tidselen*.

»I et Eventyr!« sagde *Solstraalen*.

Her er det!

*
108

Hvad man kan hitte paa.

Der var en ung Mand, som studerede til at være Digter, han vilde være det til Paaske, gifte sig og leve af Digteriet, og det er, vidste han, bare at hitte paa, men han kunde ikke hitte paa. Han var født forsilde, Alt var taget op før han kom til Verden, Alt var der digtet og skrevet om.

»De lykkelige Mennesker der fødtes for tusinde Aar siden!« sagde han. »De kunde sagtens blive uddødelige! lykkelig selv Den der fødtes for hundred Aar siden, da var der dog endnu Noget at digte om; nu er Verden digtet ud, hvad skal jeg *kunne digte ind!«

Han studerede paa det, saa at han blev syg og daarlig, det elendige Menneske; ingen Doctor kunde hjælpe ham, men maaskee den kloge Kone. Hun boede i det lille Huus ved Markledet, som hun lukkede op for Kjørende og Ridende; hun kunde rigtignok lukke Mere op end Ledet, hun var klogere end Doctoren, der kjører i egen Vogn og betaler Rangskat.

»Jeg maa ud til hende!« sagde den unge Mand.

Huset, hun boede i, var lille og net, men kjedeligt at see paa; der var ikke et Træ, ikke en Blomst; der stod en Bistade ud for Døren, meget nyttig! der var en lille Kartoffelmark, meget nyttig! og en Grøft med Slaaentjørne, der havde afblomstret og sat Bær, som rempe Munden sammen, naar man smager dem før de have faaet Frost.

»Det er livagtig vor poesiløse Tid, jeg her seer!« tænkte den unge Mand, og det var altid en Tanke, et Guldkorn, han fandt ved den kloge Kones Dør.
* * * *
- - - 109

»Skriv det op!« sagde hun; »Smuler ere ogsaa Brød! hvorfor Du kommer her, veed jeg; Du kan ikke hitte paa, og dog vil Du være Digter til Paaske!«

»Alt er skrevet op!« sagde han. »Vor Tid er ikke gammel Tid!«

»Nei!« sagde Konen; »i gammel Tid bleve de kloge Koner brændte, og Poeterne gik om med slunken Tarm og Hul paa Albuen. Tiden er just god, den er den allerbedste! men Du har ikke rigtig Syn paa Sagen, Du har ikke skærpet Hørelsen og læser nok aldrig dit »Fadervor« om Aftenen. Her er fuldt op i alle Maader til at digte og fortælle om, naar man kan fortælle. Du kan løse det ud af Jordens Væxter og Grøde, øse det op af det rindende og af det stillestaaende Vand, men Du maa forstaae det, forstaae at fange en Solstraale. Prøv nu engang mine Brillen, faa mit Hørerør i Øret, bed saa til Vorherre og lad være at tænke paa Dig selv!«

Det Sidste var nu meget svært, Mere, end en klog Kone kan forlange.

Han fik Brillerne og Hørerøret, blev saa stillet midt i Kartoffelmarken; hun gav ham i Haanden en stor Kartoffel; det klang i den; der kom en Sang med Ord, Kartofflernes Historie, interessant, - en Hverdagshistorie i ti Dele, ti Linier vare nok.

Og hvad sang Kartofflen?

Den sang om sig og sin Familie: Kartofflernes Ankomst til *Europa*, den Miskjendelse, de havde prøvet og lidt, før de, som nu, stode erkjendte som en større Velsignelse end en Guldklump.

»Vi bleve paa kongeligt Bud uddeelte paa Raadhuset i alle Byer; der blev givet Kundgjørelse om vor store Betydning, men man troede ikke paa den, forstod ikke engang at plante os. En gravede et Hul og kastede hele sin Skjeppe Kartoffler derved; en Anden stak een Kartoffel her, een der, ned i Jorden og ventede at den skulde skyde op som et heelt Træ, hvoraf man kunde ryste Kartoffler. Der kom ogsaa Væxt, Blomster, vandfyldt Frugt, men det Hele visnede. Ingen tænkte paa hvad der laae paa Bunden, Velsignelsen: Kartofflerne. Ja vi have prøvet og lidt, det vil sige, vore Forfædre, de og vi, det kommer nu ud paa Eet! hvilke Historier!«

»Ja, nu kan det være nok!« sagde Konen. »Betragt Slaaentjørnene!«

»Vi have ogsaa,« sagde Slaaentjørnene, »nær Familie i Kartofflernes Hjemland, høiere Nordpaa, end de groede. Der kom Nordmænd fra Norge, de styrede Vest paa gjennem Taage og Storme til et ukjendt Land, hvor de, bag lis og Snee, fandt 110 Urter og Grønt, Buske med Vinens sortblaae Bær: Slaaentjørne, de frøs til modne Druer, det *gjør* ogsaa vi. Og Landet fik Navn »*Viinland* o: *Grønland* o: *Slaaenland!*«

»Det er en heel romantisk Fortælling!« sagde den unge Mand.

»Ja kom nu med!« sagde den kloge Kone og førte ham hen til Bistaden. Han saae ind i den. Hvilket Liv og Røre! Der stode Bier i alle Gange og viftede med Vingerne for at der kunde være sundt Lufttræk i hele den store Fabrik, det var deres Bestilling; nu kom udefra Bier, fødte med Kurve paa Benene, de bragte Blomsterstøv, det blev rystet ud, sondret og lavet til Honning og Vox; de kom, de fløi; Bidronningen vilde ogsaa flyve, men da maae de alle med! det var nu ikke Tiden; flyve vilde hun dog; saa bed de Vingerne af Hendes Majestæt, og saa maatte hun blive.

»Stig nu op paa Grøften!« sagde den kloge Kone, »kom og see ud over Landeveien hvor Godtfolk ere at see!«

»Det var da en mylrende Mængde!« sagde den unge Mand, »Historie paa Historie! det snurrer og surrer! det bliver mig ganske broget! jeg gaaer bagover!«

»Nei, gaa ligefrem!« sagde Konen, »gaa lige ind i Menneskevrirmlen, hav Syn paa den, Øre for den og Hjerte med! saa skal Du snart hitte paa! men før Du gaaer, maa jeg have mine Brillor og mit Høre-Rør!« og saa tog hun begge Dele.

»Nu seer jeg ikke det Mindste!« sagde den unge Mand, »nu hører jeg ikke meer!«

»Ja, saa kan Du ikke blive Digter til Paaske!« sagde den kloge Kone.

»Men naar da?« spurgte han.

»Hverken til Paaske eller Pintse! Du lærer ikke at hitte paa.«

»Hvad skal jeg da gjøre for at komme i Levebrød ved Poesien?«

»Der kan Du allerede komme til Fastelavn! slaa Poeterne af Tønden! slaa deres Skrifter, det er at slaae dem selv. Lad Dig bare ikke forbløffe; slaa raskvæk, saa faaer Du Boller, hvormed Du kan føde baade Dig og din Kone!«

»Hvad man kan hitte paa!« sagde den unge Mand, og saa slog han af Tønde hver anden Poet, da han ikke selv kunde blive Poet.

Vi have det fra den kloge Kone, hun veed hvad man kan hitte paa.

*